„БРАНИК“ ИЗЛАЗИ
ШЕСТ ПУТА НА НЕДЕЉУ,
увим на дан после свеца.

Претплата и огласи
шаљу се на администрацију
а рукописи
уредништву „БРАНИКА“
у НОВИ САД.

Рукописи се не враћају.

БРАНИК

ОРГАН СРПСКЕ НАРОДНЕ СЛОБОДОУМНЕ СТРАНКЕ

ЦЕНА ЈЕ „БРАНИКУ“
на годину: К 28 или 35 дин.
за по године: К 14 или 17½ дин.
на четврт год.: К 7 или 8¾ дин.

Поједини бројеви стају
10 потура.

ОГЛАСИ
рачунају се 10 потура од реда
ситних слова.

Уредништво и администрација
»Браника« налази се у кући
дра Мих. Полита-Десанчића, грчко-школска ул. бр. 11.

Број 145. У Новом Саду, у суботу I. (14.) јула 1906. Година XXII.

ЗАКЉУЧНИ ГОВОР
дра Михаила Полита-Десанчића
држан
дана 11. јула п. н. 1906. у адреској расправи.

Поштовани доме! И опет сам се морао уверити из речи г. известиоца за адресу већине, да ми једно друго не можемо капацитирати. Шта је све г. известилац говорио, то ја морам признати, да сам тако ограничене памети, да његове наводе не разумем. Говорио је и о Швајцарској. Ја сам био у Швајцарској, па сам ствар проучио у Берну, али оно, што је г. известилац навео, то ја нисам могао пронаћи. Шта пак треба оно да значи: ко је Србин, Словак, Румун, да тај не може бити демократа, а да демократа не може бити Србин, Словак, Румун, то мој ограничени ум не може да разуме (*Веселост у народносних посланика*).

Г. известилац говорио је о Швајцарској. Ја познајем Швајцарску и швајцарске одношаје проучио сам баш у Берну. Али оно, што је навео г. известилац, то превазилази мој хоризонт.

Поштовани доме! Предлог адресе, што сам поднео у име наше народносне странке, тако је јасан, тако умерен, тако родољубив, тако одговара околностима наше отаџбине, да не бих имао потребе да га браним. Управо тај наш предлог није ни нападан са противне стране, већ је наша странка нападана из других узрока: да немамо родољубља, да смо непријатељи отаџбине, па да тежимо за одељивањем. Наравно на такве претпоставке не да се одговорити. Ја само толико кажем, да је наша адреса умерена и родољубива. Изволите прочитати адресе народносних посланика пре 30 година — а и онда је било народносних посланика — па ћете видети разлику.

Ја сам рекао, да не можемо једно друго капацитирати. Кад ми кажемо, да Угарска *није* хомогена држава, а ви кажете да *јесте*, па према том још се позивате на Француску — ту онда не може бити дискусије.

Зато нисам ни намеравао да употребим своје право за завршну реч. И овако ова расправа већ дуго траје, а како сабор, тако и одбори имају многе важне ствари да посвршавају. Требало би једном да дођемо у правилан колосек парламентарне радње. Требало би што да учинимо за народ — не велим само за поједине народности већ за читав народ, да му помогнемо, да се у своме јаду не сели у Америку, па да га отуд туга и чежња обузима за својом отаџбином.

Нисам мислио говорити, али јуче је проговорио поштовани посланик барон Банфи, те је проговорио врло поштовани г. министар-председник, па за то држим за своју дужност, да на те говоре рефлектирам. Но кад ћу већ да проговорим и са тим говорима да се забавим, то ћу бити слободан да се осврнем врло кратко и на говоре, који су тим говорима претходили.

У првом реду долази говор поштованога посланика *Шоме Вишонтајија*, који је у овом сабору одзива нашао. Оно, што је против мене говорио те ме лично нападао, то нема важности, као други део његовога говора. Нападајући ме рекао је: да ја у српском народу немам више никаквога уплива, па да немам популарности. Ја ћу да му одговорим: ја нисам никад тежио за таквом популарношћу, која се задобија демагошким средствима и путем агитације. Ја нисам никад био агитатор, па не ћу никад то ни бити. Што се тиче српских радикала, то не знам, хоће ли му српски радикални посланици бити захвални за оно, што је казао: да се чуди, што се они налазе у народносној странци и што из такове нису давно иступили. Било им је од воље иступити, али они су остали у народносном клубу те потписали народносну адресу. Но ово је све споредно. Али је посланик Вишонтајн у свом говору развио нешто, што прави Мађар, што коренити Мађар — истина он није то (*Велики смеј*) — не би смео никад чинити. Споменуо је г. 1848., па у свези с тим напао је Србе. Поштовани доме! Ја мислим, да смо сви начисто с тим, да на жалосне догађаје од г. 1848. ваља прострти копрену заборава. Ваља да се и Мађар и ко је другог племена, моли Богу, да се догађаји од г. 1848. више не обнове (*Велико одобравање.*) Но у том погледу морам се врло чудити, да је и известилац већине исто рекао што и г. Вишонтајн. Ја не знам, да Мађари баш тако мрзе Србе. Ја знам, да Мађари према неким Србима имају великога пијетета. Ено чисте крви Србин Дамјанић, чисте српске крви Вуковић, чисте српске крви Петар Чарновић, па чисте српске крви Јаничари, кога је баш јуче г. барон Банфи тако јако хвалио. Но кад је г. посланик Вишонтајн већ споменуо г. 1848., нека ми је слободно, да са неколико речи неке његове наводе исправим. Он је рекао, да смо се ми Срби г. 1848. борили против хонведа. А повод за ово био му је тај, што сам ја у мом говору споменуо знаменити и велики говор Лауша Кошута од 11. јула 1848., у којему је довикнуо посланицима: спасите отаџбину! Ја сам ово из добре намере рекао погледом на данашње околности: да сви као браћа спасавамо отаџбину. Истина, Лауш Кошут у оном знаменитом говору поискао је од сабора средство за стварање велике *хонведске* војске. Али ја одлучно поричем, да су се г. 1848., баш г. 1848. Срби борили против хонведа. То не стоји (*Немир на левици*). Молим, да ме мирно саслушати изволите. Све до месеца новембра г. 1848... (*Немир на левици*).

Председник: молим за мир.

.... *није било у нас хонведа.* Ми Срби борили смо се против цар. кр. војске. Цар. кр. војска нападала нас је на римским шанчевима, на Сентомашу, па у читавом Банату, после су тек дошли хонведи. Услед добивене државне власти увршћена су била у хонведе и друга племена. Било је више од половине хонведа других племена. Но ја кажем, те ствари не ваља данас спомињати у парламенту, ваља на њих вео бацити.

Еуген Молнар: Па шта онда тај вео опет скидате?

Али, поштовани доме, из догађаја од год. 1848. у Бечу повлаче консеквенције. Кажу у Бечу меродавни кругови: да тадашња аустријска влада није уступила мађарској влади царске градове, царску војску. Кошут не би могао никад организовати мађарске чете, створити хонведе. За то у Бечу кажу: не ће добити никад Мађари мађарску команду, мађарске чете, мађарску војску,

Један глас: То Вам је ваљда по вољи!

Па, поштовани доме, док се ово казује у Бечу, дотле су овде у сабору народносни посланици изложени свакојаким нападајима, свакојаким грдњама, као да нисмо синови ове отаџбине. Па изволите тим путем даље ићи, напослетку ми не знамо шта да чинимо, морамо трпити. Ситуација је за Угарску запста жалосна. Ово је на себи могао искусити врло поштовани г. министар председник. Кад је испословао независну царинску тарифу, Угарска је поздравила министра-председника као некога тријумфатора. Али кад је ових дана министар-председник отишао у Беч, нови аустријски министар-председник залупио је пред њиме врата, није хтео ништа да чује о оном, ради чега је угарски министар-председник дошао у Беч, није хтео ништа да чује о каквим преговорима. (*Знак порицања од стране министра-председника*).

Имам, поштовани доме, укратко да рефлектирам на говор г. Антона *Гиншера*, државнога секретара у министарству правде. Врло сам се радовао, да се један мађарски чиновник бави са великим *Дантеом* и његовим епом: divina Comedia. О Дантеу постоји велика литература у Европи и Америци. Што се посланички садруг, поред својих чиновничких дужности, темељно бави са Дантеом, то му се клањам. Но он ме је питао, зашто сам ја у мом говору из епа „Divina Comedia“ цитирао „Inferno“, а не „Paradiso“. Па му одговарам да сам ово хотимице чинио с погледом на положај народности у Угарској. Но и у том погледу поступао сам деликатно, јер сам само *две* ставке цитирао:

Per me si va nella città dolente
Per me si va nell' eterno dolore,

али нисам хтео цитирати *трећу* ставку која гласи:

Per me si va tra la *perdutta* gente,

па нека г. посланик буде уверен, да је шовинистичка струја у Угарској створила много „perdutta gente“.

Али г. посланик у свом говору није се бавио само са Дантеом, већ и са својом странком, па је питао: како се можемо у нашој адреси тужити на злоупотребе при изборима, кад је г. министар издао строгу наредбу у интересу слободе избора. У том погледу, поштовани доме, биће слободан, да се послужим једном мађарском причом. Била су два добра мађарска суседа. Један је хтео другога да почасти, па је изнео пред њега своје вино. Почео пити сусед, а газда му рече: вино је добро. Сусед пак, коме није било по вољи вино, јер је било кисело, рече: вино је добро, али *ово* је вино рђаво. Тако је то и са наредбом г. министра правде. Добро је, врло је добро, што је у тој наредби написано, само што се то не употребљава ради заштите за народности него против њих. Тако смо и са казненим законом. Гласи § 172. о дражењу, али се тај параграф никад не примењује на дражење мађарских новинара против народности, већ се само употребљава против народносних новинара. Био је и тај случај, да је један српски лист просто превео једну белешку из „Пестер-Лојда“ о једној преској парници против једнога Румуна. „Пестер-Лојду“ није ништа било, али српски уредник био је на два месеца осуђен.

Аладар Шомођи: Сигурно да превод није био веран.

Не, поштовани доме, превод је био сасвим веран. Но има још и горега случаја. Г. министар правде испословао је амнестију за све оне писце, који су били оптужени за време Фејерваријеве владавине. *Изнимку* чине само народносни писци. Такав поступак ја не знам да квалифицирам, осим да опет кажем: nous sommes en pleine Asie.

Поштовани доме! На говор посланика *Вереша* имам само једну кратку примедбу. Исти поштовани г. посланик рекао је: у Мађарској ми Мађари смо *господари*. Хоћу да узмем, да то није речено у рђавој намери, већ да само означује неку мађарску самосвест. Али ја кажем, да је госп. посланик том изреком учинио врло рђаву услугу Мађарству и својој отаџбини. У иноземству чини ово врло рђав утисак, кад се у једном европском парламенту — а мислим да смо то — таково што каже. Босански бегови то исто су казивали. Босански бег је говорио: море, рајо, ово је турска земља, ово је Турска, и ми смо овде господари. Као угарски држављанин, ја не бих желео, да се Угарска сравњава са Турском.

Поштовани доме! Овим бих свршио са говорима, који су претходили говоре барона Банфија и поштованога г. министра-председника. Г. барон Банфи држао је јуче свој говор. Господа посланици знају, да сам ја г. барону Банфију за право дао, кад је оно рекао, да је у великом интересу, да се мађарска национална држава развија и утврђује. Но ја сам тада таки додао, да је то велика заблуда мађарских државника, кад мисле да је оно: aula est pro nobis, што је скопчано са снагом, што је династија и монархија позајмљује мађарском племену, да је то снага мађарскога племена. Ово је врло тужно осетила коалиција, јер чим је повучена снага, што лежи у оном: aula est pro nobis — таки је коалиција морала капитулирати.

Г. барон Банфи обично држи шовинистичне говоре. Али ја велим, да би могао онако проћи као некад Коломан Тиса пре 30 година, кад је против мене држао шовинистичке беседе. Читав сабор му је пљескао. Али после неке три године ово се про-

менило. Кад би Тиса устао да против мене говори, крајна левица би му довикнула: знамо шта хоћете да кажете, хоћете опет да стечете јефтине ловорике. Бојим се, да тако не прође и г. барон Банфи.

Барон Банфи држи себе за дворскога човека, јер иначе не би написао познато сегединско писмо. Али ако је он дворски човек, то династији чини врло рђаве услуге, кад овде тера шовинистичку политику. Ко је дворски човек, тај не сме бити шовен. Па није био ни барон Банфи тако велик шовен, кад је био министар-председник. Тада је он допустио, да се г. 1895. у Будимпешти одржи народносни конгрес. То већ не би дозволио гроф Стеван Тиса. После српскога народно-црквенога сабора год. 1897. сазвао је српску конференцију. И ја сам био добио позив. Ту се барон Банфи сасвим каваљерски понашао према нама Србима. Прочитао нам је многе званичне списе, па ручно писмо краљево, у којем жели, да се једном српска народно-црквена автономија уреди. Тада барон Банфи није био тако велики шовиниста, па се још хвали, да је дворски човек.

Жао ми је, што у овај мах није у саборници г. барон Банфи. Ипак ћу приповедити поштованом дому, што ми је пре 30 година барон Венкхајм, тадањи министар председник, рекао. После једног мога говора дође к мени па ми рече: то, што си ти говорио, то имам увек да чујем од Његова Величанства, кад се нађем на аудијенцији. Увек ме пита: шта ће бити с народносним питањем, те онда каже: „Macht einmal Frieden mit den Nationalitäten.“ Ја не верујем да би у Угарској смео бити државник, па министар-председник, који би био шовен према народностима.

Тиме у вези прелазим на изврсни говор врло поштованога г. министра-председника. Кад кажем, „изврсни“, тиме не ћу да кажем да ме је тај говор задовољио. Ја сасвим отворено о том говору кажем: sunt bona mixta malis. Био је то мудар, искусан говор, који приличи једном државнику. Одговарам таки на оно, што је казао нама народносним посланицима.

Г. министар-председник казао је: народности имају дужност да према историјском развитку признају мађарску националну државу. У том се ја потпуно слажем са министром-председником. Мађарску националну државу, као што се *историјски* развила, ту су народности свагда признавали. Стару Хунгарију, што ју је основао Св. Стеван и у погледу које је дао познати савет своме сину — ту Хунгарију, као националну мађарску државу ми смо свагда признавали па ћемо је увек и признавати.

Казао је г. министар-председник, да ми немамо свога програма. Ми смо наш програм створили на народносном конгресу у Будимпешти г. 1895. и тај програм био је предмет расправе на великом митингу у Паризу год. 1895. Но ако хоће г. председник званичнога народносног програма, ено му у саборској архиви противпредлога народносних и других посланика године 1868., кад се стварао народносни закон од године 1868. Ту ће видети, да народности нису схватиле народносно питање као државно питање, већ као административно питање, које би се имало решити на основу самоуправе жупанија и варошких муниципија са извесним народносним аронди рањем.

Напослетку питање, што га је г. министар-председник споменуо, то је друштвено, социјално питање. Ту се ја посредно слажем са г. министром-председником. Модерној држави је дужност, бринути се за шире слојеве народа, те им створити услове опстанка — до извесне границе. У оном што је г. министар-председник рекао: има нешто од начела Луј-Блана који је рекао: à chacun selon sa capacité, à chaque capacité selon ses oeuvres.

Г. министар-председник замерио нам је, да ми стојимо у извесном одношају са социјалистама. То не стоји. Него у погледу пређашњих мађарских влада могу да рекнем: j' accuse, јер пређашње владе подупирале су социјалисте против народности, како би се ове пре мађаризирале. Услед тога је социјализам учинио велика освојења у народности. (*Крештање.*) Али социјалисте у савезу са народностима учиниће фронт против владе, јер социјалиста не тиче се језичко питање: нека свако говори на свом језику, па за то социјалисте држе митинге, на којима се говори, како ко хоће: српски, мађарски, немачки. Ту влада потпун споразум (*Крештање*). Али за ово не може нико нас оптуживати, да ми стојимо у свези са њима и да њихове тежње потпомажемо.

Поштовани доме! Ја видим да већ дуго говорим.

Жигмунд Фаркашхази: И врло дуго говорите.

Гласови: Изволите само продужити. Радо ћемо Вас слушати.

Пре неких 30 година казао сам у сабору — а ово се тицало народноснога питања — да у нас у периферијама међу народностима свака скитница и битанга, под плаштом мађарскога родољубља, може улогу да игра. (*Истина је!*) Они крајеви, где живе народности, то је отаџбина *шпребера*. Но у тим крајевима има и неких quasi центрија. То није мађарски центрија, него свакојако и ови са мађарским родољубљем терају прави sport. Богати су, па хоће мандат. Па за што не? Потроши по 30—50.000 форината за мандат. То је, као кад какав мађарски гроф или кнез даде за ленога коња 10—15.000 фор. И једно и друго је sport.

Но да завршим. Велика запрека за решење народноснога питања у Угарској лежи у три речи једнога великога француског државника: vous voules être libres et ne savez pas être justes.

Будите, господо, праведни и народносно питање у Угарској лако ће се решити. Препоручујем на усвојење од нас поднесени предлог адресе. (*Дуготрајно одобравање народносних посланика.*)

Шта нам је дужност...?

II.

Да се зауставимо на панчевачкој државној гимназији, која је наследница вел. немачке реалке за време граничарске владе у Панчеву. Већину становништва у Панчеву и околини сачињавају Срби. Мађара код нас, сем неких овамо довучених чанговских села, управо и нема. Ђаци, који долазе у гимназију, не знају ни толико мађарски, да би могли на том језику науке да слушају. Па је у панчевачкој држ. гимназији наставни језик ипак „*искључиво*“ *мађарски*. Некад се, истина, учио и предавао и српски језик. Предавао га је један од професора, наравно Мађар, кога је од године до године постављало министарство са изреком: да се „*при предавању хрватско српског* (sic!) *језика има служити мађарским наставним језиком.*“

Не види-ли се у овој наредби грозно титрање и са српским језиком и са дидактиком? Чисто је немогуће и веровати, да има још и на свету где школске власти, која би могла наредити учење матерњег језика на основу туђег језика, који ученици једва и да знају. Али у нас може да постоји и таки педагошки апсурдум! Ма да, ко зна историју ове гимназије, која је постала министарским рекламовањем Сандуловићева и Барајевчева фонда за „латинске школе“, — јер како се у Сандуловићеву тестаменту не налази изреком поменута „српска“ школа, то је министарство поводом преображаја реалке у гимназију претворило из, у истини, српске гимназије, у истом месту, српским новцем мађарску држ. гимназију, — тај ће са болом у души гледати, како се у тој сада држ. гимназији на тако дрзак начин запоставља, управо исмева српски језик. И од онда, па све до дан данас једини је прописан правац овој гимназији, да ствара шовинисте, убија свест за матерњи језик и народност у ђачкој омладини. Она не постоји ни за шта друго, него да унапређује мађаризацију; она је, као што се то јасно види из званичног дописа главног управитеља из Сегедина, упућена на проф. колегију, „основана у најтежим приликама. Требало је завод са страним језиком, међу страним и понајвише непријатељски расположеним становништвом преобразити у нов и мађарски завод, што је и успело у толикој мери, да је данас тај завод *чист извор мађарске државне идеје*, који истина мирно, али сигурно шири и учвршћује дух мађарства“. (Стр. 88.). У заводу је најстрожије забрањено, шта више казни се онај, који говори својим матерњим језиком. Према томе се искључује се из завода све, што би српским ђацима могло пробудити интересовање за њихову народност. И као што гдекад у животу бива, да мађеха за тим тежи, да уништи спомен на рођену матер, тако и туђа школа иде истим смером. Школа и ђаци стоје у оваким страним заводима као туђини једни према другима. Не спаја их међусобна веза љубави, него потреба, морање, оно: „кора хлеба“. А без љубави нема успеха у васпитању, нема напретка у школи. Нека послужи као доказ за то и извештај панчевачке гимназије.

Прошле школске године уписало се у свих осам разреда 218 ученика, од којих су 58 били Срби, 49 Немци и 22 Румуни. На крају године било

ЛИСТАК.

САН И ЈАВА.

Прође готово пола века, како сам последњи пут била на Видовданској слави у манастиру Раваници. Па кад помислим, како се за то време много што променило у народу — али не на боље — срце ми се стеже.

Па тако је и у Раваници.

Бадава су ми очи тражиле језгру српскога народа, коју сам некад могао опазити на први поглед по красном народном оделу. Па кад се некад млађешина ухватила у коло, беше то живописна слика, за коју вели песма:

Јоште нису друге игре
Красно наше коло стигле.
Ако иште игре друге,
Да су ноге лаке, пруге,
Наше коло тражи цело
За играње згодно тело.
Нога мора бити свака
Цупнут', скакнут', плетнут' лака.
А на сукњи ситна бора
Оживети свака мора.
Коло иште у девојке
Поуздане беле дојке,
Да се гибљу пуна недра,
К'о на ветру обла једра.

А сад се коло вуче као тарана из лонца. Нема ту више оног чилог, једрог здравља, што краси омладину. Све то изгледа као попијено. Рђаво се храни, само да се може носити по моди. А овамо све то на њима стоји као вилама набацано, без икаква укуса. О белилу, што квари лице и зубе, да и не говорим. А тако исто и о дукатима, што их повешају, као циганке што повешају тантузе, а ба́ба нека продаје земљу! Жалост је то и срамота! Готова пропаст!

Некад ни страна господа нису знала, чему да се више диве, да ли здравом српском сојуу, да ли богатим и разноврсним шарама у везу и тканинама или вештачкој изради и укусу. То је одело стајало као сливено на женскињама и на мушкарцима, а све су то стварале златне руке српских сељанака̂. Оне су те рукотворе дигле до уметности, јер се у њима огле́дала и душа и срце српске жене. С тога су и на изложбама стекле лепа гласа и себи су и српском народу осветлале образ. А унуке се и праунуке тих честитих Српкиња одрекле народног одела па се дале на моду, жалосна им мајка! На моду троше па се рђаво хране те изгледају као попијене.

Где ли су она свежа, ружичаста лица? Где ли су они бисер-зуби, тај најлепши украс младости? Отровани су белилом и руменилом.

Добра храна и чистота дају здравље а здравље је лепота.

Рекох већ, да ни коло није више што је некад било. Нема у њ више оне гипкости, оне лахкоће. Та није ни чудо, да је тако, кад се свилене сукње отегле као гладна година па се вуку по прашини и плету се међу ноге.

И ако црна и испуцана, али за то чиста рука у ратарке, рука, на којој се огледа рад и вредноћа, улева поштовање. Али рукавице у ратарске кћерке буде одвратност, јер се на њима огледа мајмунисање, раскош и лењост.

Лепо је видети лепа петла. Али задени му пауново перје, па ето ти готова накарада. Што кому припада, то му и доликује. Српска сељанка у варошком помодном оделу: ето то је слика таква петла. Жалост је то видети. Па кад још угледах поругљиви осмех на лицу некога странца, који дође да види чувено наше народно одело и китњасто коло, смрче ми се пред очима у по бела дана.

. . . . . .

Али се одједаред сред тога мрака указаше светле сенке. Цар Лазар и царица Милица, а за њима читава поворка, коју предводи свети Сава са смиреним калуђерима.. Калуђери каде тамјаном и измирном а свети Сава крстом благосиља народ. Да голема ли чуда! Да невиђене ли литије, што се небом упутила до вишњега Бога па па смирено моли, да заштити и сачува јадни српски народ, којем се са сотоне у облику неслоге, себичности и моде спрема друго Косово.

Небо се отворило а са њега се зачули умилни гласи. Да воскреснет Бог и расточатсја врази јего . . . да ишчезнут јако дим . . .

Народ паде на колена а сотона се сурва у бездну.

Глава гори а срце дрхће од страха и милине.

. . . . . .

Манастирска је трапезарија пуна одличних гостију а облећу их сиви соколови: српска и словенска браћа, што дођоше из далеких крајева.

Међу њима је и дух неумрлога Корнелија Станковића у лицу Београдског Певачког Друштва.

Уједаред из небуха пуче гром. Осу се пљусак грдње на млада калуђера из уста̂ духовнога му оца и архипастира. А и они беху гости у честитога домаћина.

Гром ми тај истрже кашику из руке а истрже је још некима, који беху ту у близини.

. . . . . .

Све се то збило у сну и на јави на Видов-дан, о раваничкој слави, године хиљаду девет стотина и шесте после Христа.

С. С.

их је свега 202, дакле 15 су својевољно иступили и то: деветоро из I. разреда, од којих су 5 Срби, један из III. и један из VI., који је опет Србин, и четири из VII. разреда, од којих су тројице Срби. Кад се још томе дода, да је лањске године било свега 72, пре две године 85, пре три године 92, пре четири 98, онда се може слободно рећи, да ђаци слабо воле ову школу, па и ако дођу, гледе, да што пре из ње утеку. Али њих 49 Срба ђака ове године остали су како тако на крилу туђе мајке, која је с њима поступала хладно, сурово и — лукаво. Од тих Срба ђака на крају године одличан успех добио је само један у VIII. разреду, а недовољан њих 15. По управитељевој статистици од 202 испитана ђака добило је њих 25 недовољан успех, а од тих су дакле 15 Срба! Остали Срби ђаци оцењени су, мање више, са довољно.

Ето, такви су плодови туђе школе. Је-ли вредно било, у такав мајушан резултат уложити толики труд и тропак? Држава и човечанство неће итати отуд никакве користи, а слабо и може бити напретка у заводу, коме није главна сврха наука и васпитање, већ, као што се то на 85. страни отворено признаје, „који завод није пропустио ни једну прилику, а да не би оне утецаје, који долазе с поља и који, ма и нехотице, рове протих мађарског језика — паралисао на којим другим чињеницама“. Наша отаџбина не ће све донде осетити културни напредак, док год у меродавним круговима у Угарској не завлада уверење, да је држави од користи сваки образован и добро васпитан човек, без обзира, на коме је језику дотични прибавио основе свом изображењу!

За сада се мора највише жалити она српска омладина, која се на грудима туђе мајке загрева и учи туђим идејама и хладним, туђинским осећајима. Али највише је за осуду она српска породица, која своју децу поверава таком заводу, таком убитачном духу и начину васпитања, који не може ђачкој омладини прибавити никаква научна знања, али може да потре у њој сваку искру свести за свој матерњи језик и милу народност српску!

А тако исто стојимо и са вишим дев. школама. Док на пр. у српској виш. дев. школи панчевачкој једва да има 84 ученица, докле у мађарској такој школи, у истом месту, има огроман број српских ученица, које су кћери понајвише негативних српских грађана; док у IV. разреду српске дев. школе сврпују њих 15 ученица, дотле у истом разреду мађарске више дев. школе има њих 11 Српкиња. Родитељи су им познате „добре српске куће“ из места и околине. Па није-ли то срамота и жалосно по наш хваљени патријотизам и народни нам понос? Питајмо Мађаре, хоће-ли своје кћери и синове предати на васпитање немачком заводу? Никад. Јер они су уверени, о чему би и сваки Србин требао чврсто да је уверен: „да је непобитан факт, да како политички тако и културни напредак или назадак једнога народа резултира из његових добрих или рђавих школа, односно доброг и рђавог похађања својих школа, из доброг, односно рђавог васпитања своје деце, подмлатка, с временом дакле целог народа!“

У овако по нас кобним и најмање ружичастим данима дужност нам је, да се тргнемо и пробудимо из немара и развијемо своју свест и умножимо сву своју снагу, да бисмо одржали своје просветне установе и, поглавито, задржали и одговорили оне родитеље, који своју децу поверавају туђем васпитању, које је по нас Србе опасно и штетно, а придржавали се наших српских завода, који ће српској омладини својим милим српским језиком, својом лепом српско-православном вером улити у срце и душу љубав према Српству и народности српској!

Света је дужност српских родитеља, да опрезном брижљивошћу васпитају своју децу у *српском* духу, који ће једини усадити у груди њихове деце драгоцене адиђаре *српских* особина, да их никаква туђа мајка не ће моћи оданде да пљчупа!....

Мелентије.

Угарски сабор.

— Народносно питање на тапету. —

(Свршетак расправе у седници од 4. јула о. г.)

Министар унутр. дела **гроф Јулије Андраши** је укратко одговорио Манојловићу, да сабор увек може себи одредити дневни ред, па је одговорио на једну интерпелацију словачког посланика Милана *Хоце* о повреди, учињеној против угарског земљорадничког удружења. **Хоца** се задовољио одговором.

На реду је интерпелација румунског посланика *дра Корнјолана Бредичана.*

К. Бредичан напомиње, да органи државне власти треба да поштују законе, како би се пробудило поверење, да ће се свака повреда права казнити законитим путем. Узео је срцу речи посл. Ебера, а особито његов цитат, по ком је и говорник овде земаљски посланик. Али биће добро, да г. Ебер још једаред прочита тај Деаков цитат....

Милан Хоца: Сваки дан!

К. Бредичан... јер у њему и то стоји, да ма како ми народносњаци називали себе, то се никога не тиче. *(Крештање на левици).*

А. Ебер: Али како се владате: [*Сад је опет то неки разлог! — Ур. „Бр.“*).

К. Бредичан: Према томе је Ф. Деак признао наше право, да ми и као народносњаци можемо радити у интересу општега добра. А то нека г. посланик само пусти нама, како да се владамо, јер наше владање је родољубиво! У осталом ограђујем се против тога, да после 32-годишњег мог јавног рада мене когод сумњичи нерадољубљем. *(Народносни посланици кличу: Живео!)* Ја у својој жупанији живим с Мађарима у највећој слози, те сам тако ја тамо, где су до 80% житељства Румуни, ипак мали господин. (Смеј).

За време општих избора у Крашовско-Северинској жупанији беше изаслата војска. Ми, тамошњи посланици, и особито ја, кога су у два среза изабрали за посланика, одмах смо отишли надлежним властима, поджупану, и ставили смо му се на расположење, да било с једним, било с више, из средишта изаслатих чланова, евентуално у пратњи надсолгабирова прођ-мо по селих и употребимо свој утицај у интересу одржања мира.

То није требало. Страшне гласове су ширили уместо тога и ми нисмо могли друго чинити, него смо чекали, да видимо, у чему је ствар? Теласили су о Румунима ово и оно, да ће се скупити и начинити паприкаш од сваког Нерумуна. (Један глас: *Ви сте дражили. — Вика. — Председник звони!*) Молим, будите мирни, све ће се дознати. Одмах ћемо видети, каква смо интереса имали ми при гласању и избору, кад имамо већину у целој жупанији. Појединци су се бојали за парче хлеба, ако не буду имали важности у жупанији. Независан елеменат, *ми*, немамо ничега да се бојимо.

Од страшних гласова ништа није било истина, Питам министра унутрашњих дела, из каквог су узрока послали онамо војску и појачану жандармерију на терет општина? Овим изаслањима била је циљ, да продуже систем, који је овде већ толико пута наглашаван и за који смо држали, да је прошао.

Говорник за тим ређа разне незаконитости, које су почињене против румунских народносних бирача, па наставља:

Изрећаћу неколико пабирака о раду управних власти, да се види, како власти врше своју казнену власт у свези са изборном прогањачком манијом. (*Крештање Вика.*) Познајем једног господина надсолгабирова, који је са 4 К *казнио једног човека за то, јер овај није скинуо шешир, кад се срео са његовим кочијама. (Крештање.)* То је неки нов преступ. Са 8 К је кажњен један сељак за то, јер *са својим колима*, која су била *пуна шљунка, није свратио с пута надсолгабирову*, који је *иза њега* долазио.

Иако држим, да је и ово доста, молим да саслушате још неколико случајева, из којих се види, какву велику улогу почиње да игра у Угарској нови преступ, који је учињен употребом чохе, марама и ткива. *(Велики смеј. Узвици: Чујмо! Чујмо!).* У Карансебешу је народна странка имала једну — као што и *пресуда* каже — *белу заставу* на коју је било написано: „Se treasca Juon Sirbu.“ Ту заставу је тамошњи полицајни капетан *удалио* као значку, која има непријатељску намеру против државе и њених законитих установа! (*Одобравање* код Мађара. Усклици *код Мађара*: *Наравно!* То је била *демонстрација против државе!*) Велим, застава је узапћена, удаљена и по пресуди су осуђени: прота Андрија Гиду на 100 К главна и 200 К споредне казне, др. Петар Борбу, професор богословије, на 100 К главне и 200 К споредне казне — опажам, ови су били чланови одбора народносне странке — адвокат др. Михаило Бредичан на 160 К главне и 200 К споредне казне, једна сиромашна жена, Емилија Бродацка, на чију су кућу такође нетакли *белу* заставу, Ахим Сирбу такође на 160 К главне и 200 К споредне казне, а Митар Сабајла, који је те заставе раздао, на *један дан затвора* и на 25 К глобе. Тим ујдурмама управне власти само *компромитују државу*, јер *на слабим ногама мора да стоји уставна установа, коју треба бранити и против беле заставе.* (Одобравање код народносних посланика.) Друга пресуда: Бозовички парох Јован Бинзеш био је кум у једних сватових, те је као такав спремио цветну мотку, на врх које се вијла *црвена марама*. За то га је надсолгабиров *Макаси* — сад ћу да га именујем; до сад нисам назвао имена, јер држим да Мађарство то не воли — велим, за тога је надсолгабиров Макаси *осудио* на *10 дана затвора* и на 200 К новчане глобе, као зачетника злочина, јер је зготовио значку, 17-годишњег момка Мојсија Змеу на *тродневни затвор* и 60 К новчане глобе, јер је носио барјак пред сватовима.

Министарска је наредба такова, да се у њу може утумачити свашта, само ако је ко поле пристран и злобан, може се утумачити у њу свака магарштина. Надсолгабировска пресуда се у образложењу позива на то, да свака страна застава вређа хегемонију мађарске државе: С обзиром на то, да министарска наредба употребу сваке стране заставе ма којом приликом забрањује, у овом случају и употребу црквене заставе, као и заставу *Туниса* и *Марока*, — ваљало их је осудити. *(Буран смеј.)* Тако компромитују мађарску државну власт, за већег компромитовања се не може ни замислити.

Говорник се затим ограђује против сумњичења, да Румуни гравитирају према иноземству, па завршује, да се жандармима не даје створити политичко мишљење.

Говор Бредичанов је изазвао велико одобравање код народносних посланика.

НОВИ САД, 29. јуна 1906.

— О Олајевој недотупавности. Све образоване људе и све политичке кругове у Угарској, па и ван Угарске, индигнирала је она нечувено цинична изјава Кошутовачког заступника Лауша *Олајо*, којом се послужио према српском народносном посланику дру Михаилу *Политу-Десанчићу* у ствари жалбом нападнутог кикиндског мандата. Шовинистима, какав је Олај, др. Полит-Десанчић са његовим жарким српским родољубљем, са његовом великом

КИШОБРАН СВЕТОГ ПЕТРА.

Написао: К. Миксат. (52)

Није ништа помогло. Сви се сложили, да се крену, па поседаше на лепа мала кола; женске остраг, а Ђурица с кочијашем, али се окренуо унутра, тако да је коленима додиривао Верине пожице . . . Не знам, како ће бити све до Глогове.

— Терај у Глогову! — заповеди Ђурица кочијашу.

Јован пукне бичем, коњи полетеше, али тек што су кола из капије изашла, сва задувана трчала је Мравучанка за њима, вичући, што је грло доноси:

— Хо, хо! Станите, станите!

Кола стадоше, женске уплашено погледаше, каква ће то опет бити неприлика. Али није било ништа рђаво. Мравучанка је нашла неколико здравих јабука негде у јестичари, то њено благо метла је у кецељу и напунила Ђуричине шпагове, јер их женске нису имале. Изреком је рекла, да ову лепу румену, праву срчику поједе Вера.

Сад се кренули наново а испратили су их сви укућани, махали су марамама и шеширима, све док кола нису скренула у другу улицу. Развијале се нове слике из уличног живота у Бабасеку, који је напредовао нагло, Розалија је стајала пред дућаном у својој снежној белој набраној капи и љубазно се јављала путницима. Пред ковачницом су у велике оправљали покрхана кола глоговачког свештеника. Мало даље су занатлије паковали своју робу у велике сандуке. Већ су заостајале куће са шарено обојадисаним капијама. Код последње, чији прозори гледаху у потоње чивутско гробље, пуче двапут пиштољ иза плота те поплаши мало коње.

Путници погледаше онамо: господин Мокри стајао је у свом новом плавом оделу, које је сашио славни бистрички кројач Кленер, у једној је руци махао шеширом у име опроштаја, а у другој је високо држао пиштољ, који је испалио њима у почаст. На другој је страни стајала опасна ветрењача са страшним крилима и бацала је сенку на детелину, која је била у цвету. Срећа, што је стајала мирно, као велика прикована мува.

Није било ни мало ветра. Жита нису њихала своје кржљаво класје, већ је то класје стајало на сунцу усправно, као војници. Свугде је владала нема тишина.

Само се чуле по камену копите поткованих коња, а оближња мрачна шума Лесковина чисто је задавала страх нашим женским путницима.

ПЕТИ ДЕО.

Трећи ђаво.

Ружа Марије Цоборове, провалија и старе крушка.

Мадам Кризби посматрала је околину, непрестано запитујући. Све ју је занимало, што год је видела: развађен свињац на окрајку шуме Лисковине, па капела, што је провиривала унутри у шумској чести међу белом брезовином. Вера јој је растумачила: тамо су пустахије убили неког богатог крчмара а неутешна је удовица сазидала на том месту капелу.

— Можда од радости! — примети Ђурица.

— Ви сте рђав човек! — корела га је Вера.

Лисковина је широка, дуга шума са лепом долином, брдским косама, зеленим чистинама, скоро као какав енглески парк, само је у дрвећу мала разлика; у огромној већини заступљен је брез, Словенима најмилије дрво. Али је напротив вегетација у Лисковини врло бујна и разнолика, силни папрати достижу висину читава стабла, дивизма је већ прецветала те је као сув коров намирисала целу шуму. Дакле и у друштву биљака има таквих небрига, да су само после смрти за уживање. Ах, колико разноликости међу мртвим органима! Напротив код сабљичице је драгоцени јој део под земљом, а то је лукац! Која га девојка поједе, преконоћ сања свог несуђеног. Много радије саопштава разно друго цвеће, јер оно без икакве церемоније каже човеку, да ли га воли онај, на кога мисли; јако, мало, или ни мало — само треба цвет редом чупати, а последњи листак казаће истину. Милостива је шума Лесковина, бубама даје преноћишта у цвету, децу, која траже гнезда, нуди јагодама, птици певачици даје хране, младим женскима цвећа, бабама лековита корења, а опаком курјаку отровни једић, од кога се стамани.

Да ли се курјак већ отровао, то је велико питање. И курјак има за себе разума, а за цело зна и ботанику, саопштавајући с колена ни колено својима: »Децо, немојте дирати у једић, боље једите меса!«

Пут кроз Лесковину био је пријатан. Мадам Кризби би сваки пут задрхтала, кад би која веверица зашуштала у сухом лишћу, а једнако је очекивала пустахије, који су убили богатог крчмара.

— Али то је било пре осамдесет година. Сви су до сад већ поизумирали.

— А синови њихови?

Тек онда се смирили, кад су оставили шуму и дошли на мршави хатар опортиначки. Жалосно је то место, где на коњу стоји сложено сено.

спремом и политичком репутацијом како и у земљи, тако и у иноземству, трн је у оку. Сви шовинистички листови мађарски у целој Угарској највише нападају дра Полита-Десанчића, јер га се највише боје. Нема дана а да мађарски шовинистички листови не узму на ниншан нашега дичнога првака и вођу, али то њему само на част служи, јер се види колико наши противници рачунају с њиме!

Разговор, што га је посланик др. Полит-Десанчић имао у кулоарима угарске саборнице са послаником Лаушем Олајем, у највећој мери је *узрујао* клуб народносних посланика, јер се из речи тога затуканог насилника Олаја види, на какав начин хоће да униште мандат г. дра Полита.

У ту би се наиме сврху употребио прецедент из прошлог саборског заседања, у ком је судбеном поверенству стављено начелно питање, да ли је програм, на којем је изабран народносни посланик, компатибилан са „мађарском државном идејом“ и положајем члана угарског државног сабора.

Дотични случај био је са бившим румунским заступником Василијем *Дамјаном*. Поверенство, које је имало испитати приговоре, узело је тада заиста и у обзир *питање компатибилитета народносног програма са положајем народног заступника*, те је, стојећи на том становишту, да имаде парламенат право испитивати и просуђивати програм сваке странке у сабору, закључило, да се има прибавити аутентични програм Василија Дамјана. Но због раног распуста сабора није дошло до даљег вођења тога поверенства.

Како се говори у народносном клубу, обратили су се били ради таковог мишљења неки народносни заступници на *Полоњија*, министра правосуђа, који је уједно био председник неке друге комисије, и он је свом одлучношћу изјавио, да је *испитивање програма било које странке* од сабора или одбора *са правног, политичког и парламентарног гледишта права бесмислица*, те да би таково мишљење створило врло опасан *прецедент* за сва времена и за сваку странку. Изузетак би могли учинити само у оним случајевима, када је програм дотичне странке наперен или директно против државе (анархисти) или против институције приватног власништва (социјалисти).

У клубу верују, да би дакле у случају, да се судбено поверенство у Политову случају стави на слично становиште, цело јавно мњење такав поступак морало држати *атентатом против савести и парламентаризма*.

Политички преглед.

— **Народности уз мађарски устав.** Престонички лист „*Радикалне Новине*“ доноси ову белешку: „*Живеле домољубиве народности!* Када је јуче у посланичкој кући требало гласати, да ли се прима на знање одговор трабанта министра Полоњија на знање — осим неколико посланика новинара само народносни посланици нису узели на знање одговор Полоњијев.

Према мађарској посланичкој кући су ти »издајници« народносни посланици хитали у одбрану мађарског устава. Живели домољубиви народносни посланици!«

— **Русија.** Поморски суд у Кронштату донео је — као што смо јавили — одлуку у афери торпиљера »Бједови«. Суд, налази да су капетан 1. ранга *Клаије-де-Колонг* и штурмански начеоник пуковник *Филиповски криви*, што су решили, да се предаду без боја, док су били на оштећеној торпедњачи »Бујни«, а кад су прешли на »Бједовог«, који је био потпуно подобан за борбу, спустили су заставу. Капетан *Баранов* је *крив* због тога, што није имао смелости, да се противи наговарању капетана де-Колонга на предају. Сва тројица а исто тако лајтнант *Леонтјев*, који је непосредно учествовао у предаји, треба да се *казне смрћу* и то *стрељањем*. Суд признаје олакшавне околности и решио је, да замоли цара, да смртну казну замени *десетогодишњим затвором у тврђави* и брисањем из списка мрнарице. Но узевши у обзир прво, да је физичка и морална снага оптуженога била већ поколебана беспримерним тешкоћама путовања; друго, да су оптужени били морално поголебани губитком многих бродова ескадре и борбом на оклопници »Суварову«, који је пропао; треће, да их је на предају гонила жеља, да спасу живот адмиралу, суд налази, да је вредно молити цара да смањи казну преко граница судске надлежности и да казне, које је суд изрекао, замени код капетана де-Колонга *отпуштањем из службе*, а код пуковника Филиповског и лајтнанта Леонтјева *деградацијом* и ограничењем извесних повластица у даљој служби.

Како адмирал *Рожественски* није имао потпуне свести о догађајима, што је био рањен, то се ослобађа, као и други оптужени из недостатка доказа.

Позив на претплату.

Крајем прошлога месеца истекла је претплата свима оним нашим претплатницима, који се на другу четврт, односно до краја јуна 1906. на наш лист претплатили.

Молимо, да нам поштовани претплатници благовремено обнове претплату, како не би било прекидања у шиљању листа. Ми не жалимо ни труда ни трошка, да задовољимо своје читаоце, њихове захтеве и потребе, па је право, да и претплатници тачно врше своју дужност.

Позивајући дакле своје досадашње претплатнике, а и остали српски свет на нову претплату, дајемо од своје стране уверење, да ћемо и од сад стајати на бранику Српства у овом независном листу, који у свима околностима остаје веран правцу и путу, којима корача. Читаоци „Браника“ могли су се уверити, да како у главним чланцима, тако и у осталим деловима листа, дајемо потпунога обавештаја о свима појавама политичкога живота. Не мање гледимо да у нашем подлиску култивирамо и забавни део.

Претплатна је цена „Бранику“:
На годину . . . 28 кр. или 35 дин.
На по године . 14 кр. или $17\frac{1}{2}$ дин.
На четврт год. 7 кр. или $8\frac{3}{4}$ дин.

А може се претплатити месечно. Месечно стаје „Браник“ 2 К 35 пот.

Претплата се шаље поштанском упутницом на Администрацију „Браника“.

У Н. Саду, 24. јуна (7. јула.) 1906. г.

Управа и уредништво „Браника“.

Новости из места и из народа.

Нови Сад. 30. јуна 1906.

— **Наименовање.** Велики жупан новосадски др. Аладар *Бала* наименовао је дра Морица *Офнера*, среског лечника и почасног главног физика, за варошког главног физика новосадског. Било је пет компетената на то место, које је годинама са највећом лечничком савесношћу и управо узорно заузимао др. Младен *Јојкић*, тако, да би могао служити за пример, како ваља тачно и одано вршити своју службу. Др. Јојкић је на своју жељу умировљен као новосадски главни физик.

— **Добротвори српске школе.** У понедељник 26. јуна (9. јула) о. г. дођоше у канцеларију срп. правосл. црквене општине панчевачке г. *Сава Петковић*, умир. учитељ, и жена му *Милица*, те у присуству г. дра Светислава *Касапиновића* и свога пароха г. Душана *Радуловића*, предадоше у руке председнику црквене општине г. дру Павлу *Марјановићу*, књижицу Панчевачке Кредитне Банке од 10.000 (*десет хиљада*) *круна* са жељом, да црквена општина прими овај део њихов скромног иметка као закладу за *издржавање српске више девојачке школе у Панчеву*. Том приликом уручила је гђа Милица Петковићка г. пароху Душану Радуловићу 200 круна с молбом, да преда Добротворној Задрузи Српкиња Панчевачких као њезин поклон у знак признања корисног рада те установе за српске женскиње. — Поуздано смо извештени, да је још један ветеран на пољу српске школе, умировљени учитељ и надалеко чувени наш црквени појац г. *Вељко Константиновић* са честитом својом супругом гђом *Анком* при уписивању акција Панчевачке Кредитне Банке убележио 50 акција (а 200 К) на име *српске више девојачке школе у Панчеву*. — Г. г. Сава *Петковић* и Вељко *Константиновић* преко 40 година послужили су савесно и вољно српској школи, а цркви опет као изврсни црквени појци за незнатну награду, што г. Вељко и данас чини на молбу црквене општине наше, јер би му се тешко могао наћи достојан заменик. — Ово дело само се собом хвали! Врлим родољубима желимо од свег срца, да још дуго, крепка здравља, проводе примеран живот у кругу својих многобројних пријатеља и поштовалаца!!

— † **Драгош Тапић.** Одличнога адвоката у Београду г. Милутина *Тапића* и његову врло штовану госпођу супругу *Ивану* рођ. *Гостовићеву*, задесио је тежак удар. Њихово првенче, *Драгош*, испусти своју анђелску душицу јутрос у $^{3}/_{4}9$ сахати у наручју својих тужних родитеља. Дан ноћ су брижни родитељи лебдели над својим милим сином, који беше оболео од запаљења мождане опонице, али Богу беше воља, да то мило, паметно дете узме међу своје анђеле. Смрћу Драгошевом увијени су у црно и његова прамајка, опште уважена госпођа Нана, удова дра Ђорђа *Натошевића*, његов деда, наш уважени пријатељ г. Паја *Гостовић* и врло штована супруга г. Гостовића, гђа Даница, добра мајка Драгошева.

Малом Драгошу нека је лака земља, а ојађеним родитељима и родбини изражавамо искрено саучешће у великој жалости, што их је задесила.

— **Град.** Из *Вировитице* јављају: Јуче је у Кабуни у Базју и у Ђулавешу падао јак град, који је велике штете нанео усевима.

Новости са стране.

— **Откривање споменика у Лвову.** Пре неки дан се у Лвову открио споменик пољском борцу за слободу и вођи сељаку Бартошу *Гловацком*. Гловацки је био богат поседник из Женговице, а јуначки се борио у бој код Ратлавице, села у руско-пољској губернији Радому, северно од Кракове. У том је бој Тадија *Кошћушко* 4. априла 1794. уз помоћ оружаних Краковљана победио руског генерала *Тормасова*. Чета Бартоша Гловацког отела је том приликом силну руску муницију. Ја би храбрости и јунаштву сељака одао пошту, обукао је Кошћушко пољски сељачки зубун, а на главу је метнуо устаничку црвену капу и увео је као ношњу целе регименте, Гловацког је начинио заставником и дао му је племство. На подножју споменика, који су Гловацком дигли у Лвову, стоји записано: „Бартошу Гловацком, јунаку од Ратлавице, грађани и занатлије града Лвова“.

— **Куга.** Јављају из *Петрограда*, да је у неком селу близу Павловграда у јекатеринословској губернији избила сибирска куга.

НОВИЈЕ.

Будимпешта, 29. јуна. Влада намерава да поднесе предлог за продужење индемнитета на месец дана.

Париз, 29. јуна. Заступничка комора је примила законски нацрт о амнестији.

Трст, 29. јуна. Овде су биле врло велике демонстрације. Ухапшено је много особа. Више њих је рањено.

Севастопољ, 29. јуна. Против заповедника црноморске ескадре адмирала *Чухнина* извршен је атентат. Адмирал је рањен. Атентат је извршио неки матрос. Овај је из шипрага вребао адмирала кад се шетао по башти свога летниковца. Атентатор је умакао и никако да га нађу. Адмиралово је стање врло опасно.

Севастопољ, 29. јуна Стање рањеног команданта црноморске флоте и црноморских лука вице-адмирала *Чухнина* врло је озбиљно. *Куршум је у плућима.*

Петроград, 29. јуна. Кад се данас пре подне хазнадар *Гаспаровић* у пратњи једног писара и једног стражара, у згради великог адмиралитета силазио низа степенице са новчаником у којем је био 25.000 рубаља, пукоше на њ и на његове пратиоце више особа револвером те озледише на глави њега и стражара. Нападачи дигоше новчаник који је испао Гаспаровићу из руку па умакоше.

Петроград, 29. јуна. У Државној Думи се у седници од 27. јуна (10. јула) сви говорници изјавили против законског нацрта о *укидању смртне казне*. Члан Думе *Крамер* констатује, да су услед прокламовања ратног стања у Лифландији престали убијати полицисте, али убијање приватних особа још траје, јер у том случају убице не потпадају под смртну казну. Чланови Думе *Касаткин* и *Ростовски*, *Бутлеров* и *Исамарин* изводе, да се тај законски предлог никако не може примити. Дума је закључила да законски нацрт упути одбору петнаесторице, који се одмах и изабрао. Од чланова тог одбора осморица су за тај законски предлог а седморица су против њега.

Берлин, 29. јуна. Грчки министар-председник *Теотокис*, који путује у Париз у сватове свога сина, задржаће се у Бечу. Заједно с њим затећи ће се онде и грчки посланик у Цариграду *Гриварис*, тобоже да походи свог оболелог сина, у ствари пак, да Теотокису асистује при конференцијама у министарству спољних послова. Конференције ће се протегнути на сва *балканска питања*, па мађедонско, па критско, а и на грчко-румунски сукоб. Ако гроф *Голуховски* у то време не буде у Бечу, јер је већ наступио свој допуст, водиће преговоре одељни предстојник *Мереји*. У Паризу ће Теотокис такођер конферисати са министром спољних послова.

ТЕЛЕГРАМИ
уредништву „Браника“.

Угарски сабор.

Будимпешта, 30 јуна. (Заст. кућа.) Данас је расправљано о извештају квотног одбора. Известилац Мереји изјавио је, да, пошто између угарске и аустријске квотне депутације није дошло до погодбе, јер Аустрија хоће да квоту одреди само на основу најновијег пописа народа, преговори су прекинути.

Догађаји у Русији.

Севастопољ, 30. јуна. На вртара адмиралитета сумњају, да је извршио атентат на адмирала Чухнина, јер је вртара после атентата нестало.

Петроград, 30. јуна. Велики Кнез Николај поднео је оставку на команди гардијског корпуса. (То је последица побуне у Преображенском пуку. — Ур. „Бр.“).

Аустро-Угарска и Србија.

Београд, 30. јуна. Српска влада ће на последњи меморандум аустро-угарске монархије одговорити, да ће Србија примити све захтеве, стављене у погледу провизоријума, само задржава себи право располагања у питању набавке топова.

Чује се, да ће влада још у течају ове недеље одступити.

Несрећа на железници.

Њујорк, 30. јуна. Код Ист-Мартинсвиља сударио се особни воз с товарним возом. Шест особа је убијено, 45 њих је рањено.

Одговори уредништва.

— **к** —. Данас због оскудице у простору није могло ући, него ћемо сутра донети. Хвала и поздрав!

ДОЛАЗИ ДОДАТАК.

Новосадска пијаца.

Извештај од 26. јуна (9. јула) 1906.

Марва, свињи и живина.

Волови по кили — — — — —	50—58 п
Свињи тешки по кили — —	90—94 „
„ средњи „ „ — — —	86—88 „
„ лаки „ „ — — — —	— „
„ мршави пар 230—240 круна	
Теоци по кили — — — —	66—68 п
Јагњци по кили — — — —	—— п.
Јагњци по пару — — — —	К. 22—26 —
Кљукане гуске по кил. 1 круна	30 пот.
Јаја 8 ком. — — — — — — —	40 пот.

ГОДИШЊИ ИЗВЕШТАЈ

„Академског Удружења Срба Техничара у Бечу“ за школ. годину 1905./6.

Академско Удружење Срба Техничара у Бечу одржало је 5. јула 1906. по нов. своју закључну главну скупштину, пред коју је Управни Одбор поднео овај год. извештај за школ. год. 1905./6. и који је скупштина једногласно примила.

Друштво је у току ове год. имало 9 чланова стручњака и помагача и то: г. Коста *Перић*, инжињер у Бечу; г. Иван, пл. *Курија*, апс. тех. у Бечу; г. Владимир *Бошњак*, тех. у Прагу; г. Марко *Токин*, инж. цртач у Вршцу; г. Ђорђе *Певац*, грађев наткомисије и секц. инж. у Љубљани; г. Милош *Милошевић*, инж. у Бечу; г. Александар *Јанковић*, апс. тех. у Бечу; г. Михајло *Сабљица*, апс. тех. у Осеку, а редовних је на концу године било 21. — Даље морамо са тугом у срцу прибележити и један губитак, да нам је ове год. умро члан оснивач Његово Високопреосвештенство Господин Герасим *Петрановић*, епископ бококоторски. Слава му!

На место првог тајника г. Борислава *Костића* изабран је г. Бранислав *Диклић*.

Удружење је држало 9 друштв. седница и састанака, на којима су ова предавања саслушана:

1. „*О модерномексилоатисању водене снаге*“ од г. др. Мил. Миланковића, инж.
2. „*Кратак преглед најстаријег доба у историји хемије*, од г. Илије *Јојкића*, cand. chem.
3. „*Алуминотермија*“ од г. Тодора *Миркова*, тех.
4. „*О пловним смешњама*“ од г. Косте *Перића*, инж.

Стање благајне је било овако:

ПРИХОД:

остатак од прошле год. . . .	297·10 К
уписнина и чланарина	267·00 „
добровољни прилози друштв. чл.	19·00 „
свега: . .	583·10 К

РАСХОД:

кореспонденција и пошта . .	25·75 К
књиге и листови	207·04 „
остали трошкови и то:	
„Правреднику“ за шегрт. ф.	10 К
Техн. потпорном друштву добр. приход	20 К
венац пок. председнику „Зоре“ Марку Исаковићу	33 К
различити издатци . . .	6·72 — 69·72 К
свега: . .	302·51 „
Према томе одбивши од . . .	
прихода	583·10 К
расход	302·51
остаје за догодине готовине. .	280·49 К

Све школске године је друштво добило на поклон од г-ђе Јулијане *Димитријадес* у Бечу: Finger, Elemente der reinen Mechanik; Hütte, Des Ingenieurs Taschenbuch II. Bd., и Jng.- und Architekten - Kalender за год. 1902. Од г. др. Мил. *Миланковића* његово дело: Beitrag zur Theorie des Betoneisenträger; од г. Димитрија *Петровића*: Tabellen der Tragfähigkeit, u. der Gewichte u. Tragnetzblech; од г. Златоја *Крошина*: Becker, Handbuch der Ingenieur-Wissenschaft; и од Косте *Перића*: Скрипта из Eisenbahngesetzkunde. Купљене су ове стручне књиге: Stodola, Dampfturbinen; Zeuner, Theorie der Turbinen; Daub, Hochbau I.—IV. Bd.; Leist, Die Steuerungen der Dampfmaschinen; Herzog, Kräne; Prof. Schön, Таблице из Wasserbau; и Hartner-Doležal, Hand- und Lehrbuch der niederen Geodäsie, I—III. Bd. 2 прим. те укупна вредност књижнице износи око 2100 К, а броји 145 књига у 184 свеске.

Бесплатно је друштво добијало ове листове: „Заставу“, „Трговачке Новине“, „Dubrovnik“, „Slobodu“, „Слогу“, „Садашњост“, „Српску Ријеч“ и „Дан“ а било је претплаћено на „Нову Искру“ и „Pokret“.

На овој закључној скупштини изречена је хвала свима добротворима, члановима помагачима и горе поменутим уредништвима, која су своје листове бесплатно слали, на помоћи, коју су друштву указали, са молбом и жељом, да се на ове и други српски родољуби угледају.

У Бечу, 5. јула (22. јуна) 1906.

За управни одбор:

ЂОКА АТАНАСИЈЕВИЋ
председник.

БРАН. ДИКЛИЋ
I. тајник.

ВЕЛИМИР БЕСАРОВИЋ
благајник-књижничар.

Надзорни Одбор:

МИХ. БЛАГОЈЕВИЋ с. р., СИМЕОН ДАБИЋ с. р., БОГДАН МАРИЦКИ с. р.

Ферријална адреса: GjOKA ATANASIJEVIĆ, Versecz (Zmaj-Jovanović ul. br. 42. Ugarska.

Управник: **Др. Мих. Полит-Десанчић.**
Одговорни уредник: **Јанко Перић.**

†

Браство манастира Гргетега овим путем јавља, да ће се годишњи помен (парастос) за многозаслужнога настојатеља и ученога архимандрита Гргетешког

ИЛАРИОНА РУВАРЦА

у манастирској цркви у суботу 8. (21.) јула о. г. у 10 сати пре подне одржати.

Браство манастира Гргетега.

354 1—1

ОГЛАСИ.

СТЕЧАЈ.

Расписује се из стипендијске задужбине *Васе Јагазовића* и *жене му Саранфиле стечај* на **једно** евент. **два** стипендијска места са годишњом стипендијом од 600 круна, за ученика **занатлијске** евент. за слушаоца **економске** струке.

Молби ваља приложити: 1. крштено писмо: 2 школска сведочанства од последње две године; 3. сведочанство од политичке власти о сиромаштву, у ком ваља да стоји и то, колико деце имају молиочеви родитељи и 4. лекарско сведочанство о здрављу и накаламљеним богињама. — Ко не приложи бар једну од наведених сведоџаба, нек последице припише себи самом.

Све сведоџбе треба послати и у *оригиналу* и у *обичном препису*. Оригиналне сведоџбе вратиће се молиоцима, пошто се упореде с преписима.

По вољи оснивачевој сваки од питомаца мора бити Србин православне вере а из земље под светом круном Стевановом, изузимајући једино децу покојникова сестрића Исидора Радмановића.

Стипендисте морају своје науке слушати на каквом школском заводу у Угарској, који одреди Матица Српска.

Првенство при избору имају деца Исидора Радмановића, сестрића завештачева; за тим деца његова кума покојног Дамјана Јеврића, пароха у Јамини, његова кума Стевана Влајковића у Гуњи, ако се искажу, да су сиромашни и за науку способни.

За стипендисте, осим оних, који на то имају првенство, могу се изабрати и други, у том случају, ако они, који имају првенство, не исцрпу установљене стипендије.

По наредби министарској не сме ни један питомац уживати две или више стипендија у једно и исто доба.

Сваки питомац добија „Питомачка правила“, којих се мора строго придржавати.

Рок овоме стечају траје до 21. јула (3. августа) о. г.

Молбе, које стигну после истеклог стечаја, *не ће се узети у обзир*.

Из седнице Књижевног Одељења Матице Српске. У Новом Саду, 25. маја (7. јуна) 1906.

Председник Матице Српске:

328 2-3 **А. Хаџић** с. р.

Дражбени оглас.

Управа манастира Раковца расписује јавну дражбу на мањак на дан 16. (29.) јула 1906. у 3 сата по подне, ради оправке крова на манастирском здању. Прорачуном је установљена свота 10852·40 круна. Прорачун и нацрт могу се видети у свако доба у канцеларији манастирској. Вадијум је 5%.

У **ман. Раковцу,** 28. јуна (11. јула) 1901. год.

355 1—1 **Управа манастира.**

ОГЛАС.

Адвокат Србин из Беле Цркве потребује

кандидата Србина

са већом праксом, или без праксе али је нужно, да је дотични доктор права.

Обратити се ваља на

ЈОЦИКУ ПУТНИКА

адвокатског кандидата

У БЕЛОЈ ЦРКВИ.

356 1—3

ПОЗИВ.

Част нам је деоничаре **„Сланог купатила деон. друштва у Ст. Сланкамену“** позвати у

ВАНРЕДНУ ГЛАВНУ СКУПШТИНУ,

која ће се одржавати у недељу **16. (29.) јула 1906.** *у 3 саата после подне у просторијама српске школе у Ст. Сланкамену.*

ДНЕВНИ РЕД:

1. Извештај управе о досадањем раду друштвеном.
2. Предлог управе да се деоничарска главница повиси од К 50.000·— на К 75.000·—, те да се у ту сврху издаду уз постојећих 1000 деоница још нових 500 деоница са уплатом од К 50·— по деоници.
3. Предлог управе гледе промене §§. 5. и 6. друштвених правила.

У **Ст. Сланкамену,** 28. јуна (11. јула) 1906.

353 1—1 **УПРАВА.**

СТЕЧАЈ.

Из стипендијске задужбине **Симе Ђорђевића** расписује се стечај на **једно** стипендијско место.

Стипендија износи годишње: 1200 круна за слушаоце политехнике, 1000 кр. за ученике горње реалке, и 800 кр. за ученике доње реалке.

Молби ваља приложити: 1. крштено писмо; 2. школска сведочанства од последње две године; 3. сведочанство од политичке власти о сиромаштву, у ком треба да је означено и то, колико деце имају родитељи молиочеви; и 4. лекарско сведочанство о здрављу и накаламљеним богињама. — Ко не приложи бар једну од наведених сведоџаба, нек последице припише себи самом.

Све сведоџбе треба послати и у *оригиналу и у обичном препису.* Оригиналне сведоџбе вратиће се молиоцима, пошто се упореде с преписима.

По вољи завештачевој првенство на стипендију имају ученици родом из Мола; а осим тога захтева се од молилаца одличан успех у наукама.

Питомци ове закладе морају слушати науке на реалним или вишим техничким школама у Угарској.

По свршетку техничких наука моћи ће сваки питомац, који своје науке с похвалним успехом сврши, још једну годину дана уживати своју стипендију на ту цел, да се може приправити за практичан живот.

По наредби министарској не сме ни један питомац уживати две или више стипендија у једно и исто време.

Сваки питомац добија „Питомачка правила“, којих се мора строго придржавати.

Рок овоме стечају траје до 21. јула (3. августа) о. г.

Молбе, које стигну после истеклог рока, *не ће се узети у обзир.*

Из седнице Књижевног Одбора „Матице Српске“, у Новом Саду, 25. маја (7. јуна) 1906.

Председник „Матице Српске“:

329 2-3 **А. Хаџић**, с. р.

СТЕЧАЈ.

Расписује се стечај на **три** евент. **четири** места стипендијске задужбине **Павла Јовановића** са годишњом пристојбом од 1200 круна за слушаоца *политехнике.*

Молбеници ваља приложити ове сведоџбе: 1. крштено писмо; 2. школска сведочанства од последње две године; 3. сведочанство од политичке власти о сиромаштву, у ком ваља да стоји и то, колико деце имају родитељи молиочеви; и 4. лекарско сведочанство о здрављу и накаламљеним богињама. — Ко не приложи бар једну од наведених сведоџаба, нек припише последице себи самом.

Све сведоџбе треба послати и у *оригиналу и у обичном препису.* Оригиналне сведоџбе вратиће се молиоцима, пошто се упореде о преписима.

По вољи извештачевој морају му питомци слушати политехнику у Бечу или Прагу и на крају сваке године поднети „Матици Српској“ расправу на српском језику ма из ког предмета, који су слушали. Теме за те расправе ваља да су од општег садржаја и значаја.

По наредби министарској не сме ни један питомац уживати две или више стипендија у једно и исто доба.

Сваки питомац добија „Питомачка правила“, којих се мора строго придржавати.

Рок овоме стечају траје до 21. јула (3. августа) о. г.

Молбенице, које стигну после истеклог рока, *не ће се узети у обзир.*

Из седнице Књижевног Одбора Матице Српске, у Новом Саду, 25. маја (7. јуна) 1906.

Председник „Матице Српске“:

232 2-3 **А. Хаџић** с. р.

СТЕЧАЈ.

Расписује се стечај на **два** упражњена стипендијска места из задужбине **Нестора Димитријевића** с годишњом пристојбом од 400 круна за ученике ниже евент. горње гимназије.

Молби ваља приложити: 1. крштено писмо; 2. школска сведочанства од последње две године; 3. сведочанство од политичке власти о сиромаштву, у ком треба да се наведе и то, колико деце имају молиочеви родитељи; и 4. лекарско сведочанство о здрављу и накаламљеним богињама. — Ко не приложи бар једну од наведених сведоџаба, нек последице припише себи самом.

Све сведоџбе треба послати и у *оригиналу и у обичном препису.* Оригиналне сведоџбе вратиће се молиоцима, пошто се упореде с преписима.

По вољи оснивачевој имају првенство на ту стипендију синови и питомци браће му Кузме и Ђире, даље сродници завештачеви из Јакова у Срему, а за тим ученици родом из Великог Бечкерека.

По наредби министарској не сме ни један питомац уживати две или више стипендија у једно и исто доба.

Сваки питомац добија „Питомачка правила“, којих се мора строго придржавати.

Рок овоме стечају траје до 21. јула (3. августа) о. г.

Молбе, које стигну после истеклог рока, *не ће се узети у обзир.*

Из седнице Књижевног Одбора „Матице Српске“, у Н. Саду 25. маја (7. јуна) 1906.

Председник „Матице Српске“.

331 2-3 **А. Хаџић**, с. р.

СТЕЧАЈ.

Расписује се стечај на **два** места из стипендијске задужбине **Петра Костића.**

Стипендија износи: за ученике основних школа 400 круна; за ученике ниже гимназије 500 круна; за ученике горње гимназије и богословије 600 круна; а за слушаоце правних, медицинских или филозофских наука 800 круна годишње.

Молби ваља приложити: 1. крштено писмо; 2. школска сведочанства од последње две године; 3. сведочанство од политичке власти о сиромаштву, у ком ваља да стоји и то, колико деце имају родитељи молиочеви; и 4. лекарско сведочанство о здрављу и накаламљеним богињама. — **Све** сведоџбе треба послати и у *оригиналу и у обичном препису.* Оригиналне сведоџбе вратиће се молиоцима, пошто се упореде с преписима.

По вољи извештачевој и наредби министарској морају Костићеви питомци слушати науке и то: основне школе и први гимназијски разред у Винковцима, остале гимназијске разреде у Сегедину, правне и философске науке у Пожуну, а медицинске по потреби изузетно у Бечу.

Стипендију могу уживати *само* ученици родом из Срема, од којих при једнакој одличној квалификацији, имају првенство ученици родом из Черевића.

По наредби министарској не сме ни један питомац уживати две или више стипендија у једно исто доба.

Сваки питомац добија „Питомачка правила“, којих се мора строго придржавати.

Рок овом стечају траје до 21. јула (3. августа) о. г.

Молбе, које стигну после истеклог рока, не ће се узети у обзир.

Из седнице Књижевног Одбора „Матице Српске,“ у Новом Саду 25. маја (7. јуна) 1906.

330 2—3 Председник „Матице Српске:“

А. Хаџић, с. р.

Стечај.

Расписује се стечај на евент. **једно** место из стипендијске задужбине **Ђене Брановачког и жене му Иде рођ. Вујић из Сенте,** и то за ученике горње реалке с годишњом пристојбом од 1200 круна, или слушаоце економске велике школе с годишњом пристојбом од 1600 круна.

Молби ваља приложити: 1) крштено писмо; 2) школска сведочанства од последње две године; 3.) сведочанство од политичке власти о сиромаштву, у ком ваља да стоји и то, колико деце имају родитељи молиочеви; 4) лекарско сведочанство о здрављу и накаламљеним богињама; 5) службено уверење о евент. сродству са завештачима. Ко не приложи бар једну од наведених сведочаба, нек последице припише себи самом.

Све сведоџбе треба послати и у *оригиналу и у обичном препису.* Оригиналне сведоџбе вратиће се молиоцима, пошто се упореде с преписима.

Првенство на ту стипендију имају крвни сродници завештача Ђене Брановачког и жене му Иде рођ. Вујић, затим ученици родом из Сенте и најпосле само још ученици становници бившег крунског дистрикта бачког

Питомац, који добије стипендију, мора се лично и потписом својих родитеља или њихових заменика обвезати, да ће после апсолвирања горње реалке изучити економску велику школу, било у отаџбини или у иноземству. Ради изучавања у иноземству мора имати дозволу високог угарског крал. министарства просвете и црквених послова.

Изабрани питомац добиваће стипендијску пристојбу у једнаким месечним оброцима на десет месеци унапред на признаницу с потврдом школске власти из благајнице српске црквено-школске општине (задужбине Ђене Брановачког и жене му Иде рођ. Вујић) у Сенти. Сведоџбе пак има питомац редовно слати Матици Српској у Нови Сад и српској црквено-школској општини у Сенту.

По наредби министарској не сме ни један питомац уживати две или више стипендија у једно и исто доба.

Сваки питомац добија „Питомачка правила“, којих се мора строго придржавати.

Рок овом стечају траје до 21. јула (3. августа) о. г.

Молбенице, које стигну после истеклог рока, не ће се узети у обзир.

Из седнице Књижевног Одељења Матице Српске у Новом Саду, 25. маја (7. јуна) 1906.

Председник „Матице Српске“:

327 2—3 **А. Хаџић** с. р.

249 (15-25)

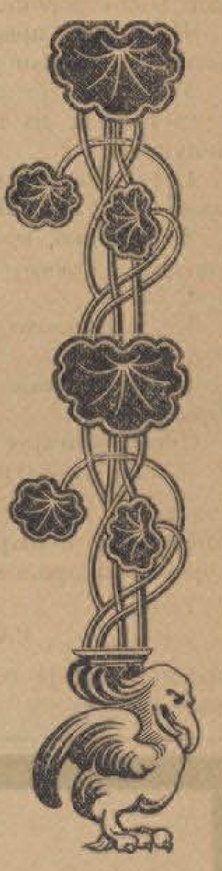

ШТАМПАРИЈА

деоничарског друштва „Браника“ у Новом Саду

Грчко-школска улица бр. 11., у кући г. дра Мих. Полита

препоручује се п. н. публици како из места тако и са стране за израду сваковрсних штампарских послова, као: деоница, диплома, позива на беседе и забаве, разних трговачких тисканица, дела, брошира, часописа, заручница, посетница, јеловника, посмртних објава и т. д.

Нарочито се препоручујемо сл. новчаним заводима за израду

ПОСЛОВНИХ КЊИГА

сваке врсте — које наша штампарија **много јефтиније** може да изради, а тако исто чисто и укусно као растриране књиге, — даље **биланција** и свих потребних тисканица.

Славним црквено-школским општинама препоручујемо се за израду домовних, крштених и посмртних протокола, годишњих прорачуна и т. д.

Наша новооснована штампарија снабдевена је са најбољим брзотисцима, најмодернијим орнаментима и украсима, стога смо у стању сваку поруџбину у духу данашње најмодерније технике извести.

Цена умерена, израда солидна и чиста.

По жељи наших почт. поручиоца, израђујемо нарочито разне позивнице и осталепоруџбе и са основом (Tondruck) прецизно и чисто.

С поштовањем

213 97—

Штампарија деоничарског друштва „Браника“

Власник и издавалац: Деоничарско друштво „Браник“.

Штампарија деоничарског друштва „Браника.“